

# Klauzula porządku publicznego w postępowaniu przed sądem polubownym a zdatność arbitrażowa

## Pojęcie zdatności arbitrażowej

Zdatność arbitrażowa (ang. *arbitrability*, fr. *arbitrabilite*, niem. *objektive Schiedsfähigkeit*), oznacza dopuszczalność poddania danego sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego z uwagi na jego przedmiot<sup>1</sup>, a więc poddania sporu kognicji sądu polubownego w wyniku sporządzenia zapisu na sąd polubowny<sup>2</sup>. Jest to spór prawny, wynikający ze stosunku prawnego, czyli spór o prawo, a nie spór o fakty<sup>3</sup>. Pojęcie to, wprowadzone do polskiego języka prawniczego stosunkowo niedawno<sup>4</sup>, wyznacza przedmiotowy zakres dopuszczalności arbitrażu<sup>5</sup>. Jest to węższe rozumienie zdatności arbitrażowej, aprobowane w europejskiej literaturze prawniczej. Natomiast w amerykańskiej nauce i literaturze koncepcja *arbitrability* pozwala również znaleźć odpowiedź na pytanie, czy spór mający być przedmiotem rozstrzygnięcia objęty został zapisem na sąd polubowny<sup>6</sup>.

Pomimo że istnieje silne dążenie do nadania zdatności arbitrażowej charakteru uniwersalnego, ułatwiającego międzynarodową wymianę, ustawodawstwo każdego państwa wyraźnie określa zarówno zakres podmiotowy, jak i przedmiotowy arbitrażu<sup>7</sup>.

Brak zdatności arbitrażowej oznacza, że rozstrzygnięcie danego sporu zostało zarezerwowane dla sądów państwowych<sup>8</sup>. Określenie granic jurysdykcyjnych sądów polubownych przez wskazanie, jakie spory mogą zostać przez nie rozstrzygnięte, jest jedną z form

---

<sup>1</sup> Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *Sądownictwo Polubowne (Arbitraż)*, Warszawa 2007, s. 96.

<sup>2</sup> T. Ereciński, K. Weitz, *Sąd Arbitrażowy*, Warszawa 2008, s. 116.

<sup>3</sup> K. Grabowska, [w:] J. Olszewski (red.), *Sądy polubowne i mediacja*, Warszawa 2008, s. 256.

<sup>4</sup> Zaproponował je A.W. Wiśniewski, *Rozstrzyganie sporów korporacyjnych spółek kapitałowych przez sądy polubowne – struktura problemu (cz. I)*, Pr. Sp. 2005, Nr 4, s. 10.

<sup>5</sup> K. Weitz, T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część czwarta. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Część piąta. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, t. 5, Warszawa 2009, s. 602.

<sup>6</sup> Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 97.

<sup>7</sup> R. Stefanicki, *Arbitraż w sprawach konsumenckich – zagadnienia wybrane (głos w dyskusji)*, ADR 2009, Nr 2, s. 65.

<sup>8</sup> Ł. Błaszczak, M. Ludwik, *op. cit.*, s. 97.

sprawowania przez państwo kontroli nad sądownictwem polubownym. Związane jest ono przede wszystkim z koncepcją porządku publicznego przyjętą przez dane państwo w interesie publicznym<sup>9</sup>. Każde państwo decydując, które rodzaje sporów można poddać pod arbitraż, bierze pod uwagę swój polityczny, ekonomiczny oraz socjalny porządek<sup>10</sup>, a ponadto okoliczność czy ich rozstrzygnięcie wpływa na prawa osób trzecich<sup>11</sup>. Władza ustawodawcza i sądownictwo w każdym państwie muszą balansować między generalnym publicznym interesem promowania handlu międzynarodowego przez rozwiązywanie sporów w drodze arbitrażu a znaczeniem spraw zarezerwowanych wyłącznie dla sądów. W sferze międzynarodowej interes handlu międzynarodowego był niejednokrotnie ważnym czynnikiem w przekonaniu sądów do zdatności arbitrażowej pewnych kategorii sporów<sup>12</sup>.

Zawsze pozostaje jednak pewien katalog sporów, który znajduje się w wyłącznej jurysdykcji sądów powszechnych danego państwa. Arbitrzy w procesie orzekania powinni przewidzieć, które kategorie sporów są otoczone szczególną ochroną państwa uznania oraz wykonania. Podczas tej analizy należy brać pod uwagę nie tylko zdatność arbitrażową, ale również zakres klauzuli porządku publicznego<sup>13</sup>.

Zdatność arbitrażowa poszczególnych typów sporów, a w szczególności związanych z prawem antymonopolowym, jest od pewnego czasu przedmiotem debaty. Zależy ona nie tylko od interesów państwa w ochronie swojego porządku publicznego, ale także od stopnia braku zaufania do niezależnych arbitrów stosujących bezwzględnie obowiązujące przepisy danego państwa<sup>14</sup>.

Ocena zdatności arbitrażowej konkretnego rodzaju sporów odgrywa szczególnie ważną rolę w postępowaniu o uznanie i wykonanie orzeczenia sądu arbitrażowego. Zgodnie z art. V ust. 2 lit. a Konwencji nowojorskiej<sup>15</sup>, sąd państwowy może odmówić uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego również w sytuacji, gdy w świetle prawa danego kraju przedmiot sporu nie może być rozstrzygany w drodze arbitrażu<sup>16</sup>. Analogiczne rozwiązanie przyjmuje Konwencja europejska<sup>17</sup> w art. VI ust. 2 zd. 2. Przepisy te znalazły swoje odbicie w art. 1206 § 2 pkt 1 KPC – brak zdatności arbitrażowej jest przesłanką uchylenia wyroku sądu arbitrażowego, natomiast według art. 1214 § 3 pkt 1 KPC – przesłanką odmowy uznania lub stwierdzenia wykonalności wyroku lub ugody, którą sąd powszechny bierze z urzędu pod uwagę<sup>18</sup>.

<sup>9</sup> *Ibidem*.

<sup>10</sup> M. Hunter, A. Redfern, *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, London 2004, s. 164.

<sup>11</sup> J.M. Graves, J. Morrissey, *International Sales Law and Arbitration*, Austin, Boston, Chicago, New York, The Netherlands 2008, s. 410.

<sup>12</sup> M. Hunter, A. Redfern, *Law...*, London 2004, s. 164.

<sup>13</sup> P. Wiliński, *Skuteczność umowy o arbitraż*, ADR 2010, Nr 4, s. 117.

<sup>14</sup> Y. Kolmogorova, *Arbitrability of competition disputes: positions of England, France and Kazakhstan*, [http://www.etd.ceu.hu/2011/kolmogorova\\_yekaterina.pdf](http://www.etd.ceu.hu/2011/kolmogorova_yekaterina.pdf), stan na: 15.9.2011 r., s. 7.

<sup>15</sup> Konwencja z 10.6.1958 r. o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, sporządzona w Nowym Jorku (Dz.U. z 1962 r. Nr 9, poz. 41).

<sup>16</sup> B. Pankowska-Lier, D. Pfaff, *Międzynarodowy arbitraż handlowy w stosunkach polsko-niemieckich*, MoP 2000, Nr 1, s. 60.

<sup>17</sup> Konwencja europejska z 21.4.1961 r. o międzynarodowym arbitrażu handlowym (Dz.U. z 1964 r. Nr 40, poz. 270).

<sup>18</sup> R. Morek, *Mediacja i arbitraż* (art. 183<sup>1</sup>–183<sup>15</sup>, 1154–1217 KPC). Komentarz, Warszawa 2006, s. 116.

Więcej informacji na stronie wydawcy

<http://www.ksiegarnia.beck.pl/czasopisma-adr-arbitraz-i-mediacja-kwartalnik>